

6. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004-2015 роки) «Шляхом Європейської інтеграції» / [Гальчинський А. С., Геєць В. М., Бабенко С. Г. та ін.] ; [Нац.ін-т стратег. дослідж., Ін-т екон.прогнозування НАН України, М-во економіки та з питань європ.інтегр. України]. – К. : ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 416 с.

7. Лоренс П. Сулліван Структурирование функции качества (оригинал L. P. Sullivan Quality Function

Deployment) / Сулліван Лоренс П. [Електронний ресурс]. – Доступ до ресурсу : <http://www.deming.nm.ru/TehnUpr/StrFunKa.htm>.

8. Кочетков В. Сучасна практика рейтингової оцінки діяльності комерційних банків / В. Кочетков // Економіка України. – 2002. – № 6. – С. 25-31.

9. Коваленко В. Методологічні підходи до створення й розвитку конкурентного середовища на ринку банківських послуг України / В. Коваленко // Фінанси України. – 2010. – № 10. – С. 87.

ВПЛИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

THE IMPACT OF EUROPEAN INTEGRATION ON FINANCIAL SECURITY OF THE NATIONAL BANKING SYSTEM

У статті досліджено фактори впливу євроінтеграційних процесів на фінансову безпеку національної банківської системи, обґрунтовано авторські пропозиції щодо оцінювання впливу євроінтеграції на фінансову безпеку національної банківської системи через окреслення та встановлення етапів, які дозволять уникнути або мінімізувати ризики неточності оцінки. Визначено основні переваги, які можуть надаватися можливостям числового вираження через застосування коефіцієнтного методу, формалізовано підхід до оцінки рівня впливу лібералізації руху капіталу.

Ключові слова: банк, банківська система, ризик, оцінка впливу, фінансова безпека, євроінтеграція.

В статье исследованы факторы влияния евроинтеграционных процессов на финансовую безопасность национальной банковской системы, обоснованно авторские предложения по оценке влияния евроинтеграции на финансовую безопасность национальной банковской системы через определение и установление этапов, которые позволяют

избежать или минимизировать риски неточности оценки. Определены основные преимущества, которые могут подвергаться возможностям числового выражения через применение коэффициентный метода, формализован подход к оценке степени влияния либерализации движения капитала.

Ключевые слова: банк, банковская система, риск, оценка влияния, финансовая безопасность, евроинтеграция.

The article the factors influencing integration processes on the financial security of the national banking system proved copyright proposals for evaluating the impact of European integration to the financial security of the national banking system through defining and establishing steps that will prevent or minimize the risk of inaccurate estimates. The main advantages that may be subjected to quantify opportunities by applying coefficient method formalized approach to assessing the impact of liberalization of capital movements.

Key words: bank, banking system, risk, impact assessment, financial security, European integration.

УДК 336.71

Васильчишин О.Б.

к.е.н., доцент
докторант кафедри
податків і фіскальної політики
Тернопільський національний
економічний університет

Постановка проблеми. Євроінтеграційні візії України внесли зміни до розвитку її економіки і зокрема до фінансової сфери. Суттєво ці зміни торкнулись функціонування банківської системи й виявляються у збільшенні присутності іноземних банків, необхідності імплементації норм банківського законодавства, чинних в ЄС, та європейських методів ведення банківського бізнесу у вітчизняну практику. Імплементація угод щодо вступу України до Європейського союзу та її орієнтація на реалізацію низки економічних зобов'язань, у тому числі пов'язаних з функціонуванням банківської системи, вимагає активізації дій з впровадження відповідних заходів і розробки нових концепцій щодо питань безпеки фінансових операцій на національному рівні. Основою формування таких концепцій повинна виступати Базельська

Угода, яка містить ключові вимоги до порядку здійснення поточних платежів, руху капіталу, торгівлі, боротьбі з економічними шахрайствами тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика європейської інтеграції знайшла широке висвітлення в економічній літературі. Наукове обґрунтування інтеграційних процесів України наведено у працях таких відомих учених, як: Крисоватий А.І., Савельєв Є.В., Куриляк В.Є., Козюк В.В. [1]. Теоретичні та прикладні аспекти впливу євроінтеграційних процесів на банківську систему та її фінансову безпеку відображено у працях таких вітчизняних вчених, як О. Барановський [2], Т. Болгар [3], Р. Вовченко [4], О. Галиць [5]. Визнаючи вагомий внесок цих учених зауважимо, що у своїх працях науковці визначають позитивні та негативні сторони цього впливу

та роблять спробу обґрунтування можливих економічних і соціальних наслідків. Неоднозначність оцінок та новітні виклики вимагають дослідження вказаної проблеми та служать обґрунтуванням її необхідності.

Відтак **метою даної статті** є аналіз та оцінка впливу євроінтеграційних процесів на фінансову безпеку національної банківської системи та формування її кількісного вираження з позиції встановлення національних вигід чи втрат, застосовуючи коефіцієнтний метод.

Виклад основних результатів дослідження. Сутність підходу застосування коефіцієнтного методу полягає у комплексному сумуванні максимально важливих (та максимально можливих з точки зору кількісної оцінки) складових, виражених через обчислення коефіцієнтів, що характеризують результати застосування рекомендацій ЄС в питаннях функціонування банківської системи України. Для формалізації такого інтегрального показника впливу євроінтеграції на фінансову безпеку української банківської системи (Z/P_{ei}) необхідно спочатку встановити перелік його складових. За основу в цьому випадку доцільно використати перелік позитивних і негативних впливів. Зі встановленого переліку обрати ті складові, які можуть бути кількісно ідентифіковані. Потім розробити систему кількісної оцінки кожної складової та, застосувавши метод алгебраїчного додавання, обчислити кінцевий результуючий показник. Важливою складовою запропонованого підходу, яка є достатньо складною з позиції теоретичного обґрунтування і практичного підтвердження, є градація (розмежування) результатів за групами.

З теоретичної точки зору щодо груп розмежування можна застосувати поняття «групи ризику» або, що більше підходить для такого роду оцінок, поняття «групування за рівнями доцільності впровадження заходів». У найбільш простому варіанті таких рівнів (у нашому випадку щодо ініційованих заходів і умов інтеграції) можна виокремити три: неприйнятність заходів (недоцільність інтеграції), допустимість (застережена доцільність – незначна вигода) та раціональність (висока доцільність – достатня вигода). Кількісні межі цих рівнів можуть бути встановлені лише після обґрунтування та розробки складових формули інтегрального показника оцінки та емпіричної або експериментальної їх ідентифікації через числові коефіцієнти.

Дотримання логіки наукового дослідження вимагає обґрунтування та встановлення етапів, які дозволять уникнути або, щонайменше, знизити (мінімізувати) ризики неточності оцінки. Максимізація адекватності результатів через використання такого прийому, який, на наш погляд, слід вважати базовим щодо будь-яких розробок, не викликає жодних сумнівів. Адже саме побудова схеми поетапності процесу (у нашому випадку

розробки системи оцінки впливу вступу України до ЄС) ще на рівні теоретичного обґрунтування дозволяє уникнути низки прорахунків. У процесі практичної реалізації розробленої моделі оцінки, безумовно, можна виявити невраховані на етапі теоретичного дослідження складові елементи, які варто врахувати. Вони доповнять і якісно покращать розроблений підхід. Також їх доцільно включити у загальну схему процесу розробки системи оцінки результатів впливу вступу України до Євросоюзу на українську банківську систему загалом і в тому числі в контексті впливу на її фінансову безпеку.

Дослідження впливу міжнародних фінансових відносин на фінансову безпеку національної банківської системи, а також критична оцінка переваг та недоліків вступу України до Євросоюзу в цьому контексті навіть на початковому етапі (без детального й глибокого аналізу) свідчить про наявність низки проблем, які слід врахувати при формуванні власної концепції розвитку цієї важливої галузі.

Як відомо, інформованість щодо того чи іншого нововведення, дозволяє не лише позбутися ефекту несподіванки, а й уможливує виявлення негативних моментів через примітивне та непрофесійне його сприйняття з боку пересічних громадян. Виявлені таким чином загрози після їх дослідження високопрофесійними фахівцями можуть убезпечити від реальних складних і незворотних негативних наслідків євроінтеграції та міжнародної глобалізації.

Тому першим етапом при запровадженні будь-якого стратегічного (а саме таким є орієнтація України на вступ у ЄС) нововведення має бути обговорення. Цей етап може бути мало контрольованим, але його слід організувати таким чином, щоб зібрати якомога більше думок і позицій пересічних громадян з основних та принципових питань формування банківської системи.

Одним з можливих способів такого моніторингу може стати онлайн-опитування, а також заповнення спеціальних анкет в самих банківських установах їхніми клієнтами. Головною вимогою до змісту й структури анкет має бути простота й зрозумілість. Тому не варто вживати специфічний термінологічний апарат при формуванні анкет, а користуватися мовою, зрозумілою та доступною пересічним громадянам.

Наступним етапом, який, у свою чергу, передбачає низку складових елементів і процедур, повинна стати розробка нормативно-правового регулювання. Після нього рекомендується забезпечити кадрову підготовку працівників вищого рівня (умовно макрорівня) для проведення консультацій та розробки інструктивних і методичних матеріалів підпорядкованим структурним підрозділам (мікрорівень) (етап 4). Далі варто зайнятися навчанням і консультативною підготовкою праців-

ників мікрорівня (етап 5). Лише після цього інновації можуть бути ефективно впроваджені (етап 6).

Класичний закон розвитку матеріальних систем передбачає прагнення досягнення ними максимального потенціалу щодо всіх етапів їх життєвого

циклу. Натомість сам перелік циклів (впровадження, зростання, зрілість, насичення, спад) засвідчує рух системи спочатку у бік максимізації результатів, а потім у бік спадання. Не заперечуючи класики такого підходу, зауважимо, що кожен

Рис. 1. Етапи гармонізації української банківської системи з міжнародними та європейськими вимогами*

Примітка: * – запропоновано автором; 1-7 – нумерація етапів.

з циклів може виступати платформою наступного розвитку. Досягнення цього потребує включення механізмів оцінки можливих шляхів підвищення ефективності функціонування системи. Виходячи з цього, важливим етапом розвитку української банківської системи в умовах вступу України до ЄС має стати пошук подальших шляхів удосконалення (етап 7). У структурованому вигляді запропоновані етапи схематично зображені на рис. 1.

Згідно інформації, оприлюдненій на сайті Національного банку України фінансова система вважається стабільною, якщо вона ефективно перерозподіляє ресурси від власників заощаджень до інвесторів, фінансові ризики ретельно оцінюються та адекватно управляються, є здатність абсорбувати шоки без значних негативних наслідків [6].

Забезпечення таких характеристик можливе за умови належного й зваженого формування засад функціонування національної банківської системи. Запропоновані етапи дозволять вирішити низку організаційно-методичних і інших питань такого плану. Окрім цього, навіть в період, коли банківська система в Україні вже активно включилася в інтеграційні процеси, з їх допомогою можна побудувати ефективну модель оцінки впливу вступу до ЄС в цій галузі та формалізувати її відповідний алгоритм. Отож для обґрунтування остаточної формули спочатку необхідно дослідити, які складові слід включити у розрахунок. Як відомо, основними об'єктами, на які слід звернути увагу з точки зору впливу на українську банківську систему та які визначаються Базельською Угодою, є поточні платежі, капітал, торгівля й фінанси. Існують достатньо зважені підходи до здійснення оцінки впливу взятих Україною зобов'язань щодо лібералізації здійснення поточних платежів. У теоретичному плані слід акцентувати увагу на таких основних позитивних аспектах, які можуть піддаватися можливостям числового вираження через застосування коефіцієнтного методу:

- зменшенні обмежень, що позитивно позначається не лише на бізнесових, а й міжособистісних взаємовідносинах, зокрема між фізичними та юридичними особами з приводу оплати різного роду послуг і товарів ($OP_{мп}$) – коефіцієнт доцільно обчислювати на основі співвідношення обсягів розрахунків у звітному році ($OP_{земп}$) до обсягів розрахунків у році, що передував запровадженню інновацій (нових умов згідно уточнення Базель чи інших міжнародних домовленостей – базовий рік для порівняння) ($OP_{баз}$);

- розвитку співробітництва та партнерських стосунків, у тому числі в галузі кредитування ($OK_{мп}$) – також пропонується обчислювати, як співвідношення обсягів кредитування (в сумі за різними видами) у звітному році до аналогічного показника у базовому.

Формалізоване подання рекомендованих обчислень коефіцієнтів подано у наступній формі:

$$\begin{aligned} OP_{мп} &= OP_{земп} / OP_{баз}; \\ OK_{мп} &= OK_{земп} / OK_{баз}. \end{aligned} \quad (1)$$

З позиції реалізації системної оцінки впливу євроінтеграції та її математичної формалізації, як уже зазначалося, доцільно не лише ідентифікувати переваги та недоліки, а й на їх основі побудувати формулу інтегрального показника впливу не лише угод, до яких приєдналася Україна, а й її вступу до ЄС загалом. Комплексність такого показника повинна виявлятися в урахуванні обох вищезазначених впливів: угод і асоціації.

Ще однією перевагою вступу України до ЄС, яка позитивно позначається на функціонуванні банківської системи, є контроль з боку МВФ за виконанням угод про партнерство ($KMBФ_{мп}$). Попри майже відсутню практику санкцій з боку цієї інституції, система контролю незалежною структурою позитивно позначається на функціонуванні банківської системи. Окрім того, додатковим ефектом ($ДЕ_{кмп}$) такого підходу слід вважати забезпечення посилення рівня довіри потенційних і чинних користувачів банківських послуг. Для встановлення числових значень названих показників доцільно використати такий спосіб:

$$KMBФ_{мп} = N_{кзМВФзв} / N_{кзМВФбаз} \quad (2)$$

де $N_{кзМВФзв}$ та $N_{кзМВФбаз}$ – відповідно: кількість контрольних заходів МВФ у звітному та базовому періодах (за базовий період можна обрати з двох альтернатив: або рік, що передував запровадженню інновацій (нових умов згідно уточнення Базель чи інших міжнародних домовленостей), або рік, що передував звітному).

Для ідентифікації та врахуванні додаткового ефекту ($ДЕ_{кмп}$) з врахуванням приросту кількості депозитних вкладів клієнтів при контролі з боку МВФ за виконанням угод про партнерство ($KMBФ_{мп(де)}$) доцільно застосувати формулу:

$$KMBФ_{мп(де)} = ДЕ_{кмп} (N_{кз} / N_{кз}). \quad (3)$$

Одночасно, попри те, що Україною прийнято низку угод, що певним чином лібералізують діяльність у банківській сфері та поліпшують інвестиційний клімат з цього питання, швидкого наповнення національного ринку іноземними структурами не відбулося.

Станом на 01.01.2015 р. за даними Національного рейтингового агентства «Рюрік» у структурі власності активів банківської системи України найвищою була частка банків з українським приватним капіталом, яка становила 47%, другу позицію займали державні українські банки – 22%. Це при тому, що важливою складовою Базельської угоди є лібералізація (скасування обмежень) руху капіталу ($ДЕ_{мп}$).

О.К. Прімерова, зокрема стверджує, що позитивними наслідками присутності іноземного бан-

ківського капіталу у національних банківських системах є розширення спектру банківських послуг, зниження вартості кредитних ресурсів, впровадження передових банківських технологій, привнесення прогресивного досвіду банківської діяльності. Одночасно науковець робить застереження, що в окремих випадках можливе переважання негативного впливу зазначених процесів. Це може виявлятися у неконтрольованому відтоку капіталу з країни, проведенні іноземними банками виключно спекулятивних операцій, втраті економічного суверенітету та контролю над банківською системою [7].

Погоджуючись з позицією автора щодо наявності позитивного чи негативного впливу глобалізації, яка також впливає із європейської орієнтації України в цих питаннях, варто зазначити, що вказані вищезазначеним науковцем негативні чинники не слід перебільшувати. В історії розвитку банківських систем є чимало прикладів суттєвого зміцнення безпеки національних банківських систем за їх інтеграції у міжнародний фінансовий простір (Німеччина, Нідерланди, Австрія, Швейцарія та ін.).

У зв'язку з цим для обґрунтування змісту висновку про позитивність чи негативність впливу лібералізації руху капіталу необхідно, насамперед, формалізувати підхід до оцінки. Для оцінки рівня її впливу та його результату необхідно врахувати певний комплекс питань. Зокрема, оскільки складовими цього блоку умов є скасування обмежень щодо прямих і портфельних іноземних інвестицій ($I_{зв}$), торгових і фінансових кредитів ($K_{зв}$), тощо, то, розробляючи систему оцінки, варто включити їх до складу оціночних показників.

$$DE_{мп} = (\Sigma I_{зв} + \Sigma K_{зв}) / (\Sigma I_{баз} + \Sigma K_{баз}), \quad (4)$$

де $I_{баз}$ та $K_{баз}$ – відповідно: обсяг прямих і портфельних іноземних інвестицій та обсяг торгових і фінансових кредитів у базовому році (пояснення див. вище).

Щодо цього коефіцієнта доцільно також застосувати уточнюючий поправочний показник ($PK_{ес}$), що визначається такими умовами як лібералізація капіталу до рівня ЄС ($LK_{ес}$), ліквідація обмежень щодо відсоткової ставки іноземних запозичень (BC_{ii}), полегшення формальних умов їх залучення (FUZ_{ii}). У формалізованому вигляді уточнюючий поправочний показник має вигляд функції (варіант 1):

$$PK_{ес} = f(LK_{ес}, BC_{ii}, FUZ_{ii}). \quad (5)$$

Урахування поправочного показника в лібералізації (скасування обмежень) руху капіталу ($DE_{мп(ес)}$) дозволить більш точно встановлювати зв'язок між $DE_{мп}$ і $PK_{ес}$ за формулою:

$$DE_{мп(ес)} = PK_{ес} (\Sigma I_{зв} + \Sigma K_{зв}) / (\Sigma I_{баз} + \Sigma K_{баз}). \quad (6)$$

Обчислення значення кожної складової функції (5) можна представити щонайменше двома способами, зокрема через:

– присвоєння кожній складовій значення «1» у випадку позитивного впливу, та «-1» – у випадку негативного впливу;

– застосування більш складного алгоритму обчислення на основі експертних оцінок банківськими фахівцями з допомогою бальної системи оцінки (при цьому результируючий показник слід обчислити, як середнє ковзне значення, визначене з допомогою побудови ряду бальних оцінок у зростаючому порядку) від «-1» до «1».

У глобальному масштабі лібералізація капіталу матиме вплив на рівень інтеграції української економіки у європейський простір і розвитку міжнародної торгівлі. Це у свою чергу, позитивно позначиться на фінансовій безпеці національної банківської системи, що пов'язано зі зростанням обсягів банківських переведень з метою погашення зобов'язань.

Для врахування цього чинника, який ми пропонуємо назвати «коефіцієнт банківських переведень» ($KBП_{мр}$) у загальній формулі розрахунку показника впливу вступу України до ЄС на фінансову безпеку банківської системи доцільно обчислити співвідношення обсягів банківських переведень для погашення зобов'язань між контрагентами у звітному та базовому роках (відповідно: $БП_{мрЗВ}$ та $БП_{мрБАЗ}$):

$$KBП_{мр} = БП_{мрЗВ} / БП_{мрБАЗ}. \quad (7)$$

Аналогічно можна встановити вплив на фінансову безпеку і умов, передбачених для фізичних осіб, зокрема, щодо інвестицій українських громадян в економіку зарубіжних країн. Наразі низка таких інвестицій без наявності індивідуальної ліцензії, виданої Національним банком України, заборонена. У банківській практиці такі розрахунки мають місце і застосовуються для внутрішніх потреб, так і з метою забезпечення публічності. На цьому фоні показовим є факт зменшення обсягів валютного капіталу, який впродовж 2014 р. зменшився на 44,58 млрд. грн. і станом на 01.01.2015 р. склав 148023 млн. грн. При цьому адекватність регулятивного капіталу станом на 01.01.2015 р. складає 15,6% та перевищує мінімальне допустиме значення цього показника на 5,6% [8]. Тому варто визнати, що євроінтеграція становить і певні загрози для національної банківської системи. Однією з них є вимога щодо обсягів статутного капіталу, а також стабілізаційних і гарантійних фондів.

Так Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання негативному впливу на стабільність банківської системи» від 04.07.2014 р. №1586-VII [9] внесено зміни до ст. 30 Закону України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 р. № 2121-III [10].

Відповідно до внесених доповнень мінімальний розмір статутного капіталу банку збільшено до 500 млн. грн., замість 120 млн. грн., як було раніше

(недотримання цієї норми обкладається штрафом в обсязі від 5 000 до 10 000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян).

Упродовж 2014 р. низка банків збільшила свій статутний капітал. Загальне його зростання склало 9,15 млн. грн. При цьому за окремими позиціями банки усіх груп, за винятком четвертої, збільшували статутний капітал з метою розширення діяльності або підтримки бізнесу. І лише четверта група банків здійснювала цей процес задля виконання нових законодавчих вимог.

Станом на 01.09.2016 року п'ять банків повністю виконали програму докапіталізації, ще п'ять виконали програму на цей рік достроково, а чотири банки перебувають у стадії затвердження своїх програм докапіталізації. НБУ прогнозує, що до кінця вересня 2016 року перша двадцятка банків, як і було заплановано, вийде на достатність капіталу в 5%, друга двадцятка банків має вийти на нульовий рівень достатності капіталу до кінця листопада 2016 року, а на 5% – до кінця лютого 2017 року [11].

Не заперечуючи позитивної ролі такої оптимізації, яка з позиції клієнтів банків безумовно має важливе значення, вона одночасно вимагає резервування значних обсягів грошових коштів. З точки зору оборотності, втрачається можливість отримання додаткової суми прибутку. Тому більш доцільно було б акцентувати увагу на напрямках вкладення капіталу, тобто структурі активів банків. З цього приводу К. Зелінська зазначає, що на європейському просторі аналогічний крок був здійснений після того, як держави-члени визнали необхідність створення окремого фонду для подолання тенденції зростаючого державного боргу. У результаті було прийнято рішення щодо створення європейського фінансового Фонду стабільності (EFSF) і Європейського механізму фінансової стабілізації (EFSM). Обидва механізми були розроблені, щоб забезпечити фінансову підтримку та безпеку країн, що стикаються з проблемами ліквідації і управління своїми боргами. У кінцевому варіанті такі зусилля привели до створення Європейського механізму стабільності (ESM) в жовтні 2012 року [12].

Висновки з проведеного дослідження. Забезпечення належного рівня фінансової безпеки національної банківської системи в умовах інтеграції України ЄС вимагає зваженої перманентної оцінки. Враховуючи складне економічне середовище за умов нестабільної політичної ситуації в країні, якість банківських активів та рентабельність банківських установ залишається дуже низькою, що веде до небезпеки функціонування національної банківської системи. Звідси у 2017 році банкам необхідно сконцентруватися на питанні прибутковості, оскільки ефективність діяльності банківської системи продовжує знижуватися, а наявні збитки

негативно впливають на капітал. Підвищити ефективність діяльності банки в першу чергу можуть за рахунок відновлення кредитування. Цьому сприятиме реалізація Концепції кредитного реєстру, затвердженої правлінням НБУ у вересні 2016 року, яка дозволить банківським інститутам приймати більш зважені кредитні рішення при кредитуванні. Крім того, Національний банк буде перевіряти звіти банків щодо величини кредитних ризиків, підготовлені відповідно до нового положення, яке вступає в силу з 01 січня 2017 року. Отже, враховуючи ризики та проблеми, що нині існують у вітчизняній банківській системі, до процесу євроінтеграції варто підходити вкрай виважено. Мінімізація проблем і загроз, пов'язаних з інтеграційними та імплементаційними процесами можлива через застосування зваженого підходу до розробки заходів, передбачених умовами вступу України до ЄС з боку вітчизняних інституцій. Зокрема, для мінімізації ризиків варто дотримуватись певної логічної послідовності здійснюваних кроків і заходів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Новий світовий економічний порядок та глобальні виклики для України : моногр. / [В. Козюк, А. Крисоватий, Є. Савельєв та ін.] ; за наук. ред. проф. А. Крисоватого і Є. Савельєва. – Тернопіль : ТНЕУ, 2014. – 504 с.
2. Барановський О. Банківська безпека: проблема виміру / О.І. Барановський // Економічне прогнозування. – №1– 2006.–С. 7-25.
3. Болгар Т. Н. Финансовая безопасность банков в условиях рыночной трансформации экономики Украины: дис. канд. эк. наук : 08.00.08 / Болгар Татьяна Николаевна – Днепропетровск, 2009. – 212 с.
4. Вовченко Р. С. Фінансова безпека банківського сектору економіки України: дис. канд. эк. наук : 08.00.08 / Вовченко Роман Сергійович – Київ, 2016. – 240 с.
5. Галиць О. Основи інтеграції банківської системи в європейський простір // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка. – Тернопіль, 2005. – №18. – С. 160–164.
6. Фінансова стабільність [Електронний ресурс]: Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article;jsessionid=8CF9B9E986148DABFF7DF0AD8C1636BA?art_id=32278664&cat_id=32278660.
7. Прімерова О.К. Розвиток банківської системи України в умовах фінансової глобалізації [Текст] : автореф. дис. ... канд. економ. наук : спец. 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит / О.К. Прімерова ; КНУ ім. Т. Шевченка. – Київ, 2010. – 20 с. , с. 7
8. Аналітичний огляд банківської системи України за 2014 рік [Електронний ресурс] : дані Національного аналітичного агентства «Рюрік». – Режим доступу: http://rurik.com.ua/documents/research/bank_system_4_kv_2014.pdf. с. 19.

9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання негативному впливу на стабільність банківської системи [Електронний ресурс] : Закон України від 04.07.2014 р. № 1586-VII. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1586-18?nreg=1586-18&find=1&text=500+%E3%F0%ED&x=0&y=0>.

10. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс] : Закон України від 07.12.2000 р.

№ 2121-III. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.

11. Прес-реаліз НБУ від 12.09.2016 [Електронний ресурс] : дані Національного банку України – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36329514&cat_id=55838.

12. Zielinska K. Financial Stability in the Eurozone / K. Zielinska // Comparative Economic Research, Volume 19, Number 1, 2016. – 177 p. , с. 14.

ВПРОВАДЖЕННЯ ПОЛІТИКИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

IMPLEMENTATION OF INFORMATION SECURITY POLICY IN BANKING INSTITUTIONS

УДК 336.7

Кібальник Л.О.

д.е.н., доцент,
завідувач кафедри
модельювання економіки і бізнесу
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

Напора І.Ю.

аспірант кафедри менеджменту
та економічної безпеки
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

У статті досліджено підходи до трактування поняття «політика інформаційної безпеки». Визначено мету та основні завдання політики інформаційної безпеки банківських установ. Наведено основні об'єкти політики інформаційної безпеки банків. Розглянуто напрями щодо забезпечення інформаційної безпеки банків. Визначено ієрархічний підхід до впровадження політики інформаційної безпеки банківських установ.

Ключові слова: банківська установа, безпека, загроза, інформаційна безпека, політика.

В статье исследованы подходы к трактовке понятия «политика информационной безопасности». Определены цели и основные задачи политики информационной безопасности банковских учреждений. Приведены основные объекты политики информационной безопасности банков.

Рассмотрены направления по обеспечению информационной безопасности банков. Определен иерархический подход к внедрению политики информационной безопасности банковских учреждений.

Ключевые слова: банковское учреждение, безопасность, угроза, информационная безопасность, политика.

In the article the approaches to the interpretation of the concept of "information security policy" are investigated. Goals and major tasks of the bank's information security policy are defined. The basic objects of the bank's information security policy are listed. Areas of information security procuring in banks are considered. The hierarchical approach to implementing information security policy in banks is defined.

Key words: banking institution, security, threat, informational security, policy.

Постановка проблеми. Актуальність питання впровадження політики інформаційної безпеки банківських установ пов'язано з швидким розвитком засобів і форм автоматизації процесів обробки інформації та високою залежністю банківської установи від інформаційних ресурсів та мереж. Відсутність у банківській установі правил і контролю щодо інформаційної безпеки викликає проблеми з ефективністю її функціонування. Важливим є побудова ефективної політики інформаційної безпеки, адже через недостатню увагу до інформаційної безпеки відбувається витік інформації, що в свою чергу призводить до значних фінансових збитків та втрати довіри клієнтів. Банк повинен забезпечити власну безпеку, а також безпеку своїх клієнтів. Політика інформаційної безпеки визначає стратегію і тактику побудови системи захисту інформації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання щодо політики інформаційної безпеки банківських установ висвітлені у наукових працях вітчизняних та зарубіжних вчених. Окремим аспектам даного питання в своїх роботах при-

діляють увагу Анікін І. В., Бодюл Є. М., Бондаренко М. Ф., Домарєв В. В., Зубок М. І., Кавун С. В., Петренко С. А., Страхарчук А. Я. та інші. Проте аналіз наукових праць показав недостатність вивчення даного питання.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у дослідженні питання щодо впровадження політики інформаційної безпеки банківських установ. Основними завданнями, які повинні допомогти досягти поставленої мети, є: дослідження підходів до трактування терміну «політика інформаційної безпеки», визначення мети та основних завдань політики інформаційної безпеки банківських установ, наведення основних об'єктів політики інформаційної безпеки банків, розгляд напрямів щодо забезпечення інформаційної безпеки банків, визначення ієрархічного підходу до впровадження політики інформаційної безпеки банківських установ.

Виклад основного матеріалу. У зв'язку з надшвидким розвитком інформаційних технологій, в тому числі у банківській системі, постає питання щодо інформаційної безпеки.